

Datum 2026-06-16

Informationsklass Öppen

Diariern (åberopas) A188.932/2026

Saknr 000

Polismyndigheten

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sf@regeringskansliet.se

Er referens S2026/00444

En brottsbekämpande verksamhet hos Försäkringskassan (Ds 2026:4)

Sammanfattning

Polismyndigheten avstyrker förslaget att Försäkringskassan ska bedriva brottsutredande verksamhet genom att lämna biträde i utredning av vissa brott enligt en ny föreslagen lag. Polismyndigheten bedömer att förslagen inte är kostnadseffektiva för samhället samt att de innebär stor risk för fragmentering och splittring av brottsbekämpningen. Det mest kostnads-effektiva alternativet är att Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten fortsätter att ansvara för samtliga bidragsbrott under en tid för att möjliggöra en utvärdering av effekterna av de administrativa sanktionsavgifter i socialförsäkringen som träder i kraft den 1 juli 2026.¹

Däremot ser Polismyndigheten positivt på att Försäkringskassan får i uppgift att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet. Polismyndigheten välkomnar också att Försäkringskassan i ökad utsträckning får i uppdrag att bidra till effekt i den gemensamma bekämpningen av bidragsbrott. Försäkringskassan är en central aktör med helt unik erfarenhet och rutin av de aktuella förmånerna samt brottsförebyggande arbete genom sin kontrollverksamhet.

Polismyndighetens synpunkter

Övergripande synpunkter

Polismyndigheten avstyrker utredningens förslag om att Försäkringskassan ska få ett brottsbekämpande uppdrag genom att lämna biträde i utredningar om vissa bidragsbrott och befogenheter att hantera vissa tvångsmedel. Utredningens förslag omfattar såväl brottsförebyggande, underrättelse- som

¹ Prop. 2025/26:210 Bidragsspärr och sanktionsavgift i socialförsäkringen.

brottsutredande verksamhet. Polismyndigheten bedömer att det föreslagna upplägget innebär betydande utmaningar för samhället, främst ur ett brottsutredande perspektiv. Särskilt när det gäller samhällets förmåga att hantera organiserad brottslighet, säkerställa informationsdelning och bygga upp och upprätthålla en samlad operativ effekt och förmåga som krävs för att bekämpa den kriminella ekonomin.

Samtidigt delar Polismyndigheten uppfattningen att arbetet mot bidragsbrott och felaktiga utbetalningar behöver utvecklas och stärkas. Polismyndigheten ser i första hand behov av att stärka samhällets gemensamma förmåga genom samverkan och informationsutbyte mellan berörda aktörer, snarare än att bygga upp parallella brottsutredande strukturer inom ett problemområde som kriminell ekonomi där den brottsbekämpande förmågan redan i dag är splittrad och fragmenterad.

Polismyndigheten ser också positivt på att fler aktörer ska ta ett större ansvar i arbetet mot att bekämpa alla former av bidragsbrott som dränerar samhällets gemensamma välfärdssystem. Av det skälet anser Polismyndigheten att de nya reglerna om sanktionsväxling i socialförsäkringen och möjligheterna till bidragsspärr som träder i kraft den 1 juli 2026 kommer att frigöra kraft och resurser för utredning av grova bidragsbrott. Att fler myndigheter får, och tar, ett större ansvar är nödvändigt för att samhället ska kunna möta en utveckling där brottsligheten växer organiskt och blir allt mer komplex, organiserad och systematisk.

En förutsättning för en effektiv brottsbekämpning avseende organiserad brottslighet är att myndigheterna får tillgång till relevant information och har förmåga att dela den i tid till den myndighet som behöver den. Tillgången till information är det som gör att samhället tillsammans kan begränsa den kriminella ekonomin. Polismyndigheten anser att möjligheterna till och reglerna för informationsdelning mellan myndigheterna är central för att få effekt.

Risk för fragmentering och splittring av en sammanhållen problematik

Polismyndigheten bedömer att utredningens förslag bidrar till ytterligare fragmentisering och en försämrad brottsbekämpning, vilket inte kommer att ge den effekt som behövs i brottsbekämpningen av bland annat grova bidragsbrott. Den organiserade brottsligheten är i hög grad sammanhållen över olika brottstyper och sektorer. Att dela upp brottsutredande uppdrag mellan olika myndigheter riskerar därför att fragmentera brottsutredningar, lägesbilder och minskar även möjligheterna att identifiera och påverka de bakomliggande strukturerna.

Enligt förslaget ska Polismyndigheten fortsätta att utreda vissa grova bidragsbrott och Försäkringskassan ska utreda grova bidragsbrott som rör förmåner som hanteras av Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Vilken förmån som det misstänkta brottet gäller avgör vilken myndighet som ska utreda brottet – trots att tillvägagångssätt och inblandade misstänkta gärningspersoner oftast hänger ihop i den kriminella ekonomin. Polismyndigheten ska också ansvara för utredning av samtliga övriga bidragsbrott som rör andra förmåner.

I denna del vill Polismyndigheten framhålla att utredningar av ärenden avseende bidragsrelaterad brottslighet, särskilt ärenden som är kopplade till organiserad brottslighet och kvalificerade brottsupplägg, ställer höga krav på operativ förmåga. Det handlar om att kunna arbeta sammanhållet med underrättelser, spaning, analys, forensiska metoder och lagföring. Denna förmåga är resurskrävande att bygga upp, kräver erfarenhet av att hantera komplexa brottsupplägg samt tillgång till breda informationsflöden och etablerade arbetssätt. Upphandling och införande av de it-system som krävs är tidskrävande. Det kommer alltså att ta lång tid för Försäkringskassan att bygga upp den förmåga som behövs för det brottsutredande uppdraget. Tidsutdräkten skapar en sårbarhet som utnyttjas av kriminella aktörer. Konsekvensen under tiden blir att effektiviteten i brottsbekämpningen sjunker. Att läka den sårbarheten i det brottsbekämpande systemet är komplicerat och kommer att ta ytterligare tid.

Utredningen föreslår vidare att Försäkringskassans brottsbekämpande verksamhet ska omfatta även vissa andra uppräknade brott. Bland annat omfattas olovlig identitetsanvändning, urkunds förfalskning, brukande av falsk urkund, osant intygande, bedrägeribrott och penningtvättsbrott som hänger ihop med Försäkringskassans ansvar för utredning av vissa grova bidragsbrott. I denna del av förslaget blir fragmentiseringen och splittringen av brottsbekämpningen än mer tydlig. Det är till exempel svårt att initialt bedöma vilken eller vilka förmåner det misstänkta brottet gäller och det kan även handla om flera olika brott och brottsupplägg samtidigt. Sådan överlämning av ärenden eller överlappande brottsutredningar är en utmaning både för effekten och av rättssäkerhetsskäl. Även effekten av möjliga åtgärder som brotts- och ärendesamordning försvinner när systemet inte hålls samman.

Förslaget innebär därtill att det i praktiken behöver byggas upp nya utrednings- och analysförmågor vid ytterligare en myndighet som sedan ska hantera brottsbekämpande uppdrag parallellt och överlappande med flera andra myndigheter. Polismyndigheten kommer därmed även i fortsättningen i

relativt stor omfattning att arbeta med utredningar som rör bidragsbrott. Det finns därför också risk för parallella strukturer, ökade transaktionskostnader och dubbelarbete vilket, enligt Polismyndighetens uppfattning, kommer att påverka den samlade effektiviteten i det brottsbekämpande systemet samt effekten på problemet.

Sammanfattningsvis anser Polismyndigheten att förslagen ur ett brottsbekämpande helhetsperspektiv innebär betydande utmaningar och risker, särskilt för förmågan att hantera organiserad brottslighet men även för att kunna upprätthålla samlade lägesbilder, säkerställa informationsdelning och bygga upp en samlad operativ effekt inom området kriminell ekonomi. Polismyndigheten delar utredarens farhågor om att möjligheterna att upprätthålla en helhetsbild av brottsligheten minskar (s. 27), vilket försvårar såväl det operativa som det strategiska polisiära arbetet samtidigt som det är oklart vilken myndighet som ska hållas ansvarig för resultaten.

Begränsade befogenheter för Försäkringskassan att biträda i utredningar om grova bidragsbrott

En åklagare som leder en förundersökning ska, i fråga om brott som ingår i Försäkringskassans brottsbekämpande verksamhet, få anlita biträde av Försäkringskassan för att genomföra förundersökningen. Åklagaren får också begära biträde av Polismyndigheten i samma utredning. Försäkringskassans möjligheter att biträda i förundersökningen är dock begränsade. Eftersom det inte föreslås någon ändring av Polismyndighetens våldsmonopol ges Försäkringskassan endast vissa befogenheter att hantera tvångsmedel. Systemet med administrativa sanktionsavgifter i socialförsäkringen som träder i kraft den 1 juli 2026 innebär även att det främst är förundersökningar avseende grova bidragsbrott som Försäkringskassan förväntas ge biträde i.

Grova bidragsbrott kan vara svåra att bevisa och tar ofta lång tid att utreda. Komplexiteten i dessa förundersökningar ska inte underskattas. En förundersökning av ett grovt bidragsbrott innebär som regel behov av att använda hemliga tvångsmedel, spaningsresurser och olika typer av it-analyser samt forensisk kompetens. Ett tillslag mot en misstänkt är vanligtvis planerat och kombineras med beslut om personella och reella tvångsmedel som ska verkställas. Vid förhör behövs erfarna förhørsledare.

Mot bakgrund av ovanstående innebär Försäkringskassans begränsade befogenheter att biträda utredningen enligt den nya föreslagna lagen att Försäkringskassan endast kan utföra en mindre del av arbetsuppgifterna. I utredningen nämns som exempel att utredare vid Försäkringskassan kan hålla förhör, medverka vid en husrannsakan, göra registersökningar och utföra it-forensiska analyser (s. 207). Övriga arbetsuppgifter tillkommer alltjämt

Polismyndigheten som har befogenheterna, erfarenheten och specialistkunskapen. Denna uppdelning av utredningsuppgifter kan enligt Polismyndigheten ifrågasättas både utifrån effektivitetsskäl och kostnadsskäl. Det bör även framhållas att förutsättningarna att utreda grova bidragsbrott främst är en resursfråga och inte en fråga om bristande kompetens inom Polismyndigheten.

Av förslaget framgår också att Försäkringskassan kommer behöva rekrytera medarbetare från brottsbekämpande myndigheter för att klara av sitt brottsutredande uppdrag. Utöver utredare behövs analytiker - både inom den brottsutredande verksamheten och i även i övrigt för Försäkringskassans underrättelseverksamhet - samt it-forensiker (s. 212). Polismyndigheten ställer sig frågande till rimligheten i att medvetet öka konkurrensen mellan myndigheter om samma kompetenser.

Risker kopplade till förtroende och säkerhet

Polismyndigheten ställer sig också tveksam till att en myndighet som är till för att stödja bland annat sjuka människor och människor med funktionsnedsättningar samtidigt ska agera som brottsutredare. Ett sådant uppdrag vid Försäkringskassan riskerar att bli förtroendeskadligt för samhället som helhet.

Av förslaget framgår att Försäkringskassan ska få verkställa vissa beslut om tvångsmedel, exempelvis kroppsbesiktning genom ett prov för dna-analys samt beslag och penningbeslag, i de fall där våld mot person inte behöver användas. Det finns alltid risker som inte går att förutse i sådana sammanhang och som kräver en särskild organisation. Förslaget innebär därmed säkerhetsrisker för Försäkringskassans medarbetare.

Förslagen är inte kostnadseffektiva

Utredaren uppger att det inte med säkerhet går att säga att kostnaderna för att genomföra förslagen kommer att vägas upp av sådana minskningar av felaktiga utbetalningar som uppskattas kunna följa av att effektiviteten i arbetet med att bekämpa bidragsbrott förbättras (s. 424). Polismyndigheten delar utredningens bedömning att förslagen därmed inte med säkerhet kan anses vara kostnadseffektiva.

När det gäller de kostnader som uppkommer med anledning av förslagen, och fortsatt kommer att uppkomma i Polismyndighetens verksamhet anser Polismyndigheten att förslagen inte leder till några reella kostnadsbesparingar för myndigheten. De resurser som idag används för utredning av grova bidragsbrott som rör förmåner från Försäkringskassan och Pensions-

myndigheten kommer istället att användas i annan brottsbekämpande verksamhet.

Förslaget innebär också att Polismyndigheten behåller ansvaret för tunga kostnadsdrivande åtgärder som till exempel användning av hemliga tvångsmedel. Av utredningen framgår att de forensiska undersökningar som kräver kompetens som finns hos nationellt forensiskt centrum och som kan behöva göras i en utredning där Försäkringskassan biträder åklagaren, även i fortsättningen ska göras av nationellt forensiskt centrum, det vill säga av Polismyndigheten (s. 139). Stora delar av kostnaderna för Polismyndigheten kvarstår alltså.

Enligt Polismyndigheten kan det också ifrågasättas om det är kostnadseffektivt att Försäkringskassan ska anpassa sina lokaler för att kunna hålla förhör och förvara beslagtagna föremål samt att ha tillgång till adekvata verktyg för it-forensiska undersökningar. Denna infrastruktur finns redan hos Polismyndigheten.

Polismyndighetens alternativa förslag – en utvärdering efter att den nya lagstiftningen om sanktionsväxling trätt i kraft

Den stora effekten i bekämpningen av problemet kommer att uppkomma genom att de administrativa sanktionsavgifterna inom socialförsäkringen träder i kraft. Förslaget att samtidigt tilldela Försäkringskassan ett brottsutredande uppdrag för vissa andra bidragsbrott kommer inte att få önskvärd effekt i brottsbekämpningen.

I stället för att Försäkringskassan ges i uppdrag att biträda åklagare vid utredning av grova bidragsbrott finns enligt Polismyndigheten ett alternativ som både skulle öka effekten i brottsbekämpningen och vara mer kostnadseffektivt.

Införandet av administrativa sanktionsavgifter i socialförsäkringen den 1 juli 2026 medför att Polismyndigheten kan fokusera på de grova bidragsbrotten som riktas mot socialförsäkringen. Ett riktat fokus på de grova bidragsbrotten leder sannolikt till att fler sådana bidragsbrott kan utredas vilket medför att åklagare kan väcka fler åtal för sådana brott. Ett alternativ är därför att låta den nuvarande ordningen enligt vilken Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten hanterar nämnda bidragsbrott fortgå under en lämplig tidsperiod för att invänta utvärderingen av effekterna av sanktionsväxlingen. Polismyndigheten delar utredarens bedömning att det alternativet framstår som mest kostnadseffektivt (s. 428).

Ny underrättelseverksamhet hos Försäkringskassan

Som utredaren själv konstaterar är det möjligt att utifrån utredningens förslag begränsa Försäkringskassans brottsbekämpande uppdrag till att endast omfatta att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet (s. 428).

Genom att Försäkringskassan får tillgång till en större mängd användbar information som rör bidragsbrottslighet så ökar samhällets och myndigheternas gemensamma förmåga att bekämpa den aktuella brottstypen. En underrättelseverksamhet hos Försäkringskassan innebär också att hinder för ökad informationsdelning mellan brottsbekämpande myndigheter kan undanröjas. Specialistkompetens på området kan byggas upp gemensamt. Försäkringskassan får också möjlighet att kartlägga både brottsmodus och misstänkta individer för att bättre kunna rikta in sin egen kontrollverksamhet. En sådan kartläggning skulle berika Polismyndighetens underrättelsebild och stärka förutsättningarna för samhället att tillsammans arbeta mot den organiserade brottsligheten på flera olika sätt, bland annat avseende brott mot samhällets system för bidrag.

Polismyndigheten är därför positiva till att Försäkringskassan får i uppgift att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet genom att bedriva underrättelseverksamhet.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Lagen om Försäkringskassans brottsbekämpande verksamhet och övriga författningsförslag föreslås träda i kraft den 1 januari 2028. I utredningen föreslås att Försäkringskassan ska ges direktåtkomst till belastningsregistret respektive misstankeregistret. För att sådan direktåtkomst ska kunna skapas till det datum då de aktuella förordningarna träder i kraft behöver det enligt Polismyndigheten finnas skäligen tid för införandet, från det att beslut fattas om förordningsändringarna till dess att de träder i kraft.

Konsekvenser för Polismyndigheten

Enligt utredningens bedömning kan förslagen innebära minskade kostnader för Polismyndigheten, men att flera osäkerhetsfaktorer gör att det inte närmare går att precisera den möjliga besparingen för Polismyndigheten (s. 465). En samverkan mellan Försäkringskassan och Polismyndigheten kommer även som utredningen framför att medföra olika kostnader som inte närmare kan bedömas eller preciseras. Polismyndigheten vill särskilt lyfta kostnader för en effektiv informationsdelning och it-utveckling. Sammantaget anser Polismyndigheten att förslagen inte medför några besparingar för Polismyndigheten vid ikraftträdandet eller på kort sikt.

Yttrandet har beslutats av biträdande rikspolischefen Stefan Hector efter föredragning av juristen Yvonne Brandell. Vid den slutliga handläggningen har tf. rättschefen Mattias Wahlstedt och juristen Ida Salomonsson deltagit.

POLISMYNDIGHETEN

Stefan Hector

Yvonne Brandell

Kopia till

Justitiedepartementet (INS)
Arbetsstagarorganisationerna
Rikspolischefens kansli